

İSLÂM HUKUKUNA GÖRE MÜLKİYET VEMÜLKİYETİN TEMELLENDİRİLMESİ*

Recep ÖZDEMİR**

Öz

İnsan hayatının bütün alanlarını kapsayan İslâm hukuku, insanın eşyaya olan ilişkisine ve eşya üzerinde sabit olan sahiplenmenin mahiyetiyle ilgili genel nitelikli bazı ilkeler ortaya koymuştur. İslâm hukukunun temel kaynağı olan Kur’ân ve sünnetin mülkiyetle ilgili genel prensipleri çerçevesinde İslâm hukukçuları ilk dönemlerden itibaren mülkiyetin temellendirilmesi, çeşitleri, kazanılması ve kaybedilmesine dair görüşler ortaya koymuşlardır. İslâm hukukçuları mülkiyeti genel olarak zimmet teorisiyle temellendirmeye çalışmışlardır. Klasik literatürün genel yapısından dolayı İslâm hukukçuları mülkiyetle ilgili umumi görüşlerini borçlar ve eşya hukukunu ilgilendiren konuları işlerken ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, bazı İslâm hukukçularının mülkiyetin mahiyetini ve tasnifini sistematik bir şekilde ele aldığı görülür. Son dönemlerde yapılan çalışmalar ise beşeri hukuk sistemlerinin konuyla ilgili tasnifleri dikkate alınarak yapılmıştır. İslâm hukukuna göre mülkiyet ve mülkiyetin temellendirilmesini konu alan bu çalışmada öncelikle mülkiyetin temel özelliklerine yer verilecek akabinde İslâm hukukçularının çok erken sayılabilecek bir dönemde mülkiyeti içsel olarak zimmet teorisiyle dışsal olarak ihraz, işgal, emek gibi unsurlarla nasıl açıkladıkları hususuna yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslam hukuku, mülkiyet, zimmet teorisi, irade, emek.

* Bu çalışma yazarın “İslam Hukukunda Mülkiyet Teorisi Ve İktisab” isimli kitabından üretilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Adiyaman Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, İslam Hukuku Bölümü, celoglu23@gmail.com

OWNERSHIP ACCORDING TO THE ISLAM AND FOUNDATION OF OWNERSHIP

Abstract

Islamic law covering all spheres of human life has also established some general principles concerning the relation of man to an object and the nature of the proprietor constant on the object. Islamic lawyers have expressed opinions on the foundation, variety, acquisition and loss of property since the early periods on the basis of the general principles of the Qur'an and Sunnah, which is the fundamental source of Islamic law. Islamic lawyers have tried to base their property by zimmeh theory in general. Because of the general structure of the classical literatüre Islamic lawyers have expressed general opinion on ownership in the context of issues related to debts and property law. However, it can be seen that some Islamic lawyers have systematically dealt with the nature and classification of ownership. Recent studies have been made taking into account the classification of human legal systems. In this work, which deals with ownership and the foundation of property according to Islamic law, first of all will be given ownership. Then in a period that can be considered very early it will be mentioned how Islamic lawyers explain ownership in the way of zimmeh theory.

Keywords: *Islamic law, property, zimmeh theory, will, labor.*

GİRİŞ

İnsanın hemcinsleriyle olan münasebeti kadar insanı ilgilendiren meselelerden bir diğeri eşyayla olan münasebetidir. Hatta insanın eşyayla olan münasebeti hemcinsleriyle olan münasebetinin şeklini belirleyecek bir boyuttur. Hukuk normunun içeriğini daha çok insanın eşya ile olan münasebeti ve bu münasebetten doğan borç ilişkileri belirlemiştir. İnsan yaşamı için zaruri olan nesnelere paylaşımı, mülk edinilmesi, üzerinde tasarruf edilmesi ve nihayetinde bu tasarrufun mahiyeti tarih boyunca hep tartışma konusu olmuştur. Zira nesnelere sahiplenme ve mülk edinme insanın fitratında vardır. Diğer taraftan

insan zayıf yaratıldığından nesneyi sahiplenerek bu duyguyu bastırmaya çalışmaktadır.

İlk insanda başlayarak yeryüzüne yayılan, tabiatına ve yeteneklerine uygun bir yaşam sürdürmek isteyen insanın temel problemlerinden biri mülkiyettir. İnsanın temel ihtiyaçlarını karşılamak için bir takım nesnelere sahiplenmesi ve koruma altına alması, fitratında vardır. İnsanın nesneyle olan ilişkisinin mahiyeti ve nesnelere elde etmek için diğer hemcinsleriyle mücadelesi, mülkiyetin temellendirilmesini ve mülkiyetin dağılımının ne şekilde olacağını gündeme getirmiştir. Mülkiyetin temellendirilmesi ve dağılımı mülkiyet teorilerinin ana konusunu oluşturmaktadır. Bundan dolayı mülkiyet sadece hukuk ilminin değil, sosyal, iktisadi, siyasi ve felsefi birçok düşünce ve doktrinle ilgili olmuştur. Mülkiyet hakkının doğuşu ve tarihi gelişiminin belirlenmesi, insanlık tarihinin en zor problemlerinden biri olmuştur (Umur, 1999: 417). Hatta Mâlikî fakih Karâfi, mülkiyetin düşünürlerin çoğuna karışık gelen konulardan biri olduğunu, birçok düşünürün mülkiyet konusunu çok genel ve karmaşık olmasından dolayı kavrayamadığını ifade etmiştir (Kârâfi, 1998: III, 364). Mülkiyet, temellendirilmesinin ilk şeklinin belirsiz olması ve sahiplenmenin farklı şekillerde tezahür etmesi nedeniyle hukuki kavramlar arasında en tartışmalı kavramlardan biridir (Eren, 2016: 3).

Mülkiyetle ilgili tartışmanın yoğunlaştığı alan mâlikin yetki ve yükümlülüklerinin belirlenmesinin, mülkiyetin temellendirilmesinin tarihi arka planının şekillenmesi üzerinedir. Mülkiyetin ilk defa nasıl ortaya çıktığı ve kime ait olması konusunda liberal/klasik, sosyalist ve karma/modern (liberal ile sosyalist görüş arasını telif) olmak üzere üç ana düşüncenin olduğu görülür.

Klasik görüşe göre kişi-eşya ilişkisinde kişiye eşya üzerinde sınırsız hakka sahiptir. Üretim ve tüketim mallarının mülkiyeti kural olarak bireye aittir. Bu görüş genel anlamda özel mülkiyet, diğer bir ifadeyle bireysel mülkiyet anlayışını kabul eder.

Klasik görüşte mülk sahibi mülkiyet konusu eşyanın sınırsız ve tek hâkimidir. Yükümlülükler ve sorumluluklar söz konusu değildir. Mülkiyet hakkı kişiye bağlı, dokunulmaz, vazgeçilmez, zamanaşımına uğramaz kutsal bir haktır. Bu anlayışa göre malikin eşya üzerinde mutlak, sınırsız ve tekelci bir hâkimiyeti vardır (Demir, 2003; Gözübüyük, 2009: 129).

Ferdin nesne üzerinde sınırsız hâkimiyete sahip olduğu iddiasının mukabilini oluşturan sosyalist görüşe göre ise, bireyin özellikle üretim araçları, tarım toprakları, doğal kaynak ve servetler ve ormanlar üzerinde mülkiyet hakkı yoktur (Gözübüyük, 2009: 129). Mülkiyetin sahibi toplum, bir başka deyişle devlettir. Bu görüş özellikle üretim araçlarının özel mülkiyete konu olmasına karşıdır. Sosyalist düşünürlere göre özel mülkiyetin sebep olduğu sosyal adaletsizlik, üretim araçları üzerindeki bireysel mülkiyet hakkının devletleştirilmesiyle önlenabilir (Eren, 2016: 9). Özel mülkiyet insanın insan tarafından sömürülmesine sebebiyet verdiği için, toplumsallaştırılmalıdır. Bu düşüncenin bir uzantısı olarak mülkiyetin kamunun güvenliği namına herkes için ortadan kaldırılması gerektiği savunulmuştur (Proudhon, 2014: 47).

Liberal görüşle sosyalist görüşün arasını telif etmeye çalışan karma görüş ise bireye eşya üzerindeki mülkiyet hakkını bazı sınırlandırmalarla kabul eder. Buna göre birey eşya üzerinde bir takım haklara ve bu haklardan doğan bazı sorumluluklara sahiptir. Bu şekilde mülkiyet açısından bireysel yarar ile toplumsal yarar arasında bir denge sağlanmaya çalışılmaktadır (Gözübüyük, 2009: 129).

Karma görüşe göre herkes mülkiyet ve miras hakkına sahiptir. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlandırılabilir. Mülkiyet toplumun zararına olacak şekilde kullanılmaz. Mülkiyet hem kurumsal hem de bireysel bir hak olarak devletin ve holding, medya, dernek, şirket gibi gurupların müdahalesine karşı güvence altına alınmıştır (Eren, 2016: 11-12). Gerek sınırsız gerek bir takım

kayıtlarla mülkiyeti kabul edenler onu işgal, emek, fayda, irade gibi teorilerle temellendirmeye çalışmışlardır (Demir, 2003: 148, 150, 157).

1. MÜLKİYETİN TANIMI, KONUSU ve ÇEŞİTLERİ

İslâm hukukçuları mülkiyeti hukuk düşüncesi ve insan hak ve özgürlüklerine uygun şekilde tanımlamış ve kapsamı konusunda önemli değerlendirmelerde bulunmuşlardır. İslâm hukukunun klasik literatüründe mülkiyet mahiyeti, kapsamı ve türleri, genelde dağınık bir şekilde, meseleler bağlamında ele alınmıştır. Şimdi sırasıyla bu hususları ele almak istiyoruz.

1.1. Mülkiyetin Tanımı ve Mahiyeti

Mülkiyet genel olarak “kişinin eşya üzerindeki egemenliğini sağlayan bir hak”, “mâlîke, üçüncü kişiler karşısında “şey” olarak tanımlanan eşyanın üzerinde en geniş yetki ve hâkimiyet veren aynı bir hak” diye tanımlanır (Eren, 2006: 16). Eşyanın üzerindeki yetki, onun üzerinde “doğrudan egemenlik, onu el altında bulundurma, kullanma, kullandırma, rehneme, devretme, hatta tahrip etme yetkilerinin, herhangi bir borçlunun, bir yükümlünün aracılığına gerek bulunmaksızın serbestçe işletebilmesi” gibi tasarrufları kapsar (Hatemi - Serozan- Arpacı, 1991: 9). Böylece kişi mülkiyetle, kanunların öngördüğü sınırlar çerçevesinde eşyayı kullanma, eşyadan ve eşyanın hukuki ve doğal ürünlerinden yararlanma hakkını elde eder (Demir: 2003; Gözübüyük, 2009: 129).

Mülkiyet birçok müctehitler tarafından ele alınmış ve tanımlanmıştır. İslâm hukukçularının bir kısmı onun hukukî bir gerçeklik olduğunu; bir kısmı konusunu belirlemeyi esas almış bir üçüncü kesim ise, onun şahıs ile eşya arasında bir ilişki olduğuna dikkat çekmiştir (Çalış, 2003: 87).

Genel olarak Hanefî uleması, mülkiyeti “bir eşya üzerinde hak sahibine ait diğer tüm şahısların hâkimiyet ve müdahale alanından çıkarılmış en geniş bir ihtisas ve

öncelik yetkisi” diye tanımlamışlardır. Hanefiler mülkiyeti bir başka açıdan, “kişi ile nesne arasında, kişiye nesne üzerinde mutlak tasarruf imkânı sağlayan ve başkalarının tasarruflarına engel teşkil eden hukukî bir terim” diye tanımlamışlardır (İbn Nüceym, 1993:V, 278). Şâfiî âlim Gazalî mülkiyeti, (ö. 505/1111), “bir ihtisas” (Abbâdî, 1974: I, 129) olarak; Mâlikî fakih Karâfi, “kendisine izafe edilene yararlanma yetkisini gerektiren şer’î bir hüküm ya da bir menfaat veya bir aynda varlığı takdir edilen vasıf (Karâfi, 1998: III, 364) diye tanımlamıştır. İbn Teymiyye (ö. 728/1328), mülkiyeti Allah’ın insana sağladığı bir yetki olarak ele almış ve şöyle tanımlamıştır: “ Mülkiyet, *malın rakabesi (çıplak mülkiyet) üzerinde tasarruf sağlayan şer’î bir yetkidir* (İbn Teymiyye, 1422: 218).”

Mülkiyet sahiplikten (zilyetlik) farklıdır. Zira zilyetlik, bir varlık üzerinde belirli faaliyetlerde bulunma hakkını ifade etmekte, söz konusu varlık üzerinde her türlü hakkı içermemektedir. Zilyetlikle mülkiyet birbiriyle karıştırılmamalıdır. Mülkiyet bir hak olduğu halde zilyetlik hukuken korunan bir durumdan ibarettir (Oğuz, 2016: 18). Zilyedlikte eşya üzerindeki fiili eylemler (tasarruf) ön plana çıkarken, mülkiyette bir kimseye ait olma vasfı ön plana çıkmaktadır (Yaka, 2014: 37).

Tasarruf mülkiyetin mutlak ölçüsü değildir. Söz gelimi kiracı malda tasarruf etmesine rağmen kira konusu mal kiracının mülkü değildir. Bir kimsenin mâlik sıfatını haiz olabilmesi için mülkünde bilfiil tasarruf etmesi şart değildir. Ehliyetsizler, eksik ehliyetliler ya da başkasının hakkı malına taalluk edenlerin tasarrufu yetkisi sınırsız değildir. İslam hukukunda kişiye sağlanan eşya üzerindeki yetkiler denetimsiz ve sınırsız değildir. Hiç kimse sahip olduğu nesnelerin tasarrufu konusunda sınırsız bir güce sahip değildir. Keza hiç kimsenin mülkü umursamazlıkla kullanarak veya istismar ederek toplumun sosyo-ekonomik dengesini ve ahlak yapısını bozamaz. Bundan dolayı nesnelere

üzerinde tasarruf edilirken İslâm hukukunun temel ilkelerinden oluşan bir kontrol mekanizması devreye girmekte, toplumun ekonomik yapısına ve moral bütünlüğüne olası bir zarar önceden tespit edilmektedir (Mevdudi, 2014: 214).

1.2. Mülkiyetin Konusu

İslâm hukukuna göre mülkiyetin konusunu, genel olarak mübah, kamu yararına tahsis edilmemiş, mütekavvim mallar oluşturur. İslâm hukukçuları mal kelimesinin içeriğini ve kapsamını irdeleyerek mülkiyetin konusunu belirlemeye çalışmışlardır. Mal kelimesinin yorumlanmasıyla bağlantılı olarak İslâm hukukunda mülkiyetin kapsamını ayn (nesne), menfaat ve alacaklar oluşturur. Ayn mülkiyetini ilgilendiren ve İslâm hukukunda “zevâid” diye isimlendirilen hukukî ve tabii semereler de mülkiyetin kapsamına girer (İbn Receb, (trs.): II, 284).

İslâm hukukuna göre mülkiyetin konusunun mal olması yararlanmanın meşruiyetini tek başına sağlamaz. İradenin yöneldiği ve ihraz ettiği şeyden yararlanmak temel hukuk kurallarına aykırı ise, birey ile eşya arasında mülkiyet ilişkisi oluşmaz. Bu yüzden İslâm hukukçuları bir şeyin mal sayılması için hukuka uygunluk şartı aramışlar ve bunu belirlemek için farklı yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Hanefî ulemasının göre genel olarak bir malın hukuka uygun olmasının asgari şartı malın mütekavvim olmasıdır. Ancak mütekavvim (kendisinden yararlanılması hukuken geçerli olan) mal hukukunun konusu olabilir (Demir, 2003: 33). Hanbelî uleması ise mal tanımına “zaruret hali olmaksızın kendisinden yararlanılan mübah şey” kaydını ekleyerek hukuka uygunluk şartını belirlemeye çalışmışlardır. Buna göre zaruret hallerinde ölmeyecek kadar yiyilen domuz eti, içilen içki mal kabul edilmez. Zira bu ve benzeri nesnelere, normal hallerde kendisinden yararlanılan mübah mal olma şartını taşımazlar (İbn Kudâme, 1997: IV, 8). Şafîî ve Mâlikîlere göre ise bir malın

hukuka uygun olmasının şartı temiz (tâhir) olması ve kendisinden yararlanmanın adet haline gelmiş olmasıdır (Derdîr, (trs.):III, 22; Nevevi, (trs.): IX, 270).

1.3. Mülkiyet Çeşitleri

Mülkiyeti çeşitli açılardan tasnif etmek mümkündür. İslâm hukukunda mülkiyet genel olarak konusu ve sahipleri bakımından tasnif edilmektedir.

Konusu bakımından mülkiyet ayn, menfaat ve deyn mülkiyeti olmak üzere üçe ayrılır. Ayn mülkiyeti, menfaati hariç tutularak bir malın sadece fiziki varlığına sahip olmaya denir. Buna rakabe ya da “çıplak mülkiyet” de denir. Menkul ya da gayrimenkul bir mala sahip olan onun rakabesine sahip olmuş olur (İbn Receb, (trs.): II, 284). Konusu bakımından bir diğer mülkiyet türü olan menfaat mülkiyeti, aynına mâlik olmadan bir malı kullanma ve ondan yararlanma hakkıdır. Başkasına ait bir nesneden yararlanma hakkına menfaat mülkiyeti denir (Zerkeşî, 1982: III, 227). Menfaat mülkiyeti aynı anda bir malın aynına ve menfaatine malik olmamayı ifade eden nakıs mülkiyetin bir türüdür. Bu mülkiyet türü literatürde “milku’l-menfaa bilâ ‘ayn” terimiyle ifade edilir (Zerkeşî, 1982: III, 227).

Deyn mülkiyeti ise “bir alacak hakkına sahip olmak” demektir (Zerkâ, 2012: I, 257-258). Deyn mülkiyetinin konusu para ve mislî eşya borçlarıdır. Para veya mislî eşya alacağı olan biri onun mülkiyetine sahip olmuş demektir. Fakat bu mülkiyet başkasının zilyetliğini işgal etmesi sebebiyle zayıf bir mülkiyettir. Alacaklı alacağını temin ettiğinde alacak hakkı tam mülkiyete dönüşür (Zerkâ, 2012: I, 257-258).

Sahipleri bakımından mülkiyet genel olarak özel ve kamu mülkiyeti olmak üzere iki kısma ayrılır. Özel mülkiyet, müstakil ve müşterek de olsa kişilerin ya da kişilerin kurduğu tüzel kişiliklerin sahip olduğu, kamunun hakkı bulunmayan

mülkiyete denir (Birsin, 2016: 31). Özel mülkiyet, genel olarak ilk başta kimsenin malı olmaması açısından mubah olan malların ihrazıyla ortaya çıkmıştır. Kamu mülkiyeti ise toplumun bütün bireylerinin eşit şekilde yararlanma hakkına sahip olduğu; ümmeti oluşturan bütün fertlere ait olan bir mülkiyet türüdür (Ebû Yûsuf, 1979, 97-98). Kamu mülkiyetinde bir ferdin diğer bir ferde rüçhaniyeti yoktur. Kamu mülkiyeti, Şârî'in, ferdin tek başına sahip olmasını yasakladığı ve toplumun ortak kullanımına sunduğu mallardan oluşur.

Aşağıda açıklanacağı üzere İslâm özel hem de kamu mülkiyetini kabul etmiştir. Mülkiyetle ilgili bu genel bilgilere yer verdikten sonra sırasıyla önce İslâmın mülkiyete ilişkin genel ilkelerine ve İslâm hukukçularının mülkiyeti temellendirmek için ortaya koyduğu zimmete yer verilecektir.

2. MÜLKİYETLE İLGİLİ TEMEL PRENSİPLER

İslam düşünce tarihinde fıkıh, kelam, tasavvuf bilginleri mülkiyeti farklı yönlerden değerlendirmiş; mülkiyetin mahiyetiyle ilgili farklı yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Mesela tasavvuf erbabına göre hakikat mertebesine vasıl olmak için mülkün yok sayılması gerekir. Hakikat mertebesine göre tasavvuf mülkün yokluğu demektir. Derviş mal ve mülkten geçmedikçe onun dervişliği kemale ermez. Hatta eski sûfiler kuldân bir şey istemeyi “şirk” sayarlardı (Kuşeyrî, Abdükerim, 2016: 109). Melameti öğretisinde mülkiyet talebi şirkdir (Kuşeyrî, 2016: 109). Çünkü onlar “Mülk Allah'ındır. Mülk olanın mülkiyeti olmaz” derlerdi. Mülkü bütünüyle Allah'a ait görürlerdi, “mülk benimdir.” Demezlerdi. Onlara göre züht dünyayı ve parayı terk etmek ve sonra da kimin eline geçerse geçsin buna aldırış etmemektir. (Kuşeyrî, 2016: 109). Fakat şunu belirtmemiz gerekir ki burada belirleyici olan husus İslâm hukukunun temel kaynağı olan Kur'ân ve Sünnet'in konuya ilişkin yaklaşımıdır.

İslamiyet iktisadi faaliyetleri ve ticâret hayatını yakından ilgilendiren mülkiyetin temellendirilmesine ilgisiz kalmamış, İslâm'ın Medine döneminde inen ayetlerde konuyla ilgili önemli ve evrensel ilkeler vaz edilmiştir. İslam'ın ortaya koyduğu hükümlerle dünya hayatının bütün safhalarını ve ölüm sonrasını kuşatan bir dindir. İslâm'da inanç, temizlik, ibadet ve aile hayatı, ceza hukuku, savaş hukuku, yeme-içme, giyim-kuşam, psikolojik problemler ve görünür görünmez âlemler hakkında insanoğluna sunulan pek çok bilgiler ve kurallar vardır. İslâm'ın hakkında temel ilkeler vaz ettiği önemli bir alan da iktisadi hayattır. Nitekim hem Kur'an'da hem de sünnette çok açık bir şekilde ekonomik faaliyetlerle ve olgularla alakalı bildirimler yapılmakta, Müslümanların ekonomik hayatta uymaları gereken kaideler konulmaktadır (Aktepe, 2010: 21).

2.1. Mülkiyetin Emaneten Verilmesi ve Sorumluluk Gerektirmesi

İslâm hukukun temel kaynağı olan Kur'ân'a göre kâinatı yaratan ve insanın hizmetine veren Allah, onu insana emaneten vermiştir (Fecr, 89/ 20). Allah insanları mallarından eksiltmekle imtihan etmektedir (Bakara, 2/155; Al-i İmran 3/186). Müslümanlar mallarından dolayı sosyal sorumluluk altındadırlar (Zariyat, 51/ 19). Bu sosyal sorumluluğun gereği olarak Müslüman bireyler yakınlarına, öksüzlere, yoksullara, yolda kalmışlara ve ihtiyaç sahiplerine yardım amacıyla mallarını harcarlar (Bakara, 2/ 177). Mü'minler mallarından yaptıkları harcamaları başa kakmazlar (Bakara, 2/262). Çünkü başa kakma, ilahî bir yardım olan, malı temizleyen sadakaları boşa çıkarır (Bakara, 2/266). Mallarını Allah yolunda harcayanlar diğer iyilik sahiplerine göre daha fazla sevap (bire yedi yüz oranında) alırlar (Bakara, 2/261). Müslüman birey kazandıklarını, emeğini gerekçe göstererek ihtiyaç sahiplerinden esirgeyemez. Gerek emekle gerekse miras, vasiyet gibi emek gerektirmeyen yollarla elde edilen mülkiyet üzerinde ihtiyaç "sahiplerini gözetme" diye ifade edilebilecek iktisadi bir sorumluluk vardır.

İktisadi sorumluluk sebebiyle Kur'ân'da yoksula yedirmemek, cehenneme atılma sebepleri arasında sayılmış; müminler yoksul kimseleri doyurmaya teşvik edilmiştir (Müdesir, 74/38-47). İnfakta bulunanlar övülmüş, cimrilik edenler ise yerilmiş ve malını hayır yolunda harcayarak temizlenen kimselerin ateşten kurtulacakları belirtilmiştir (Leyl, 92/5-10, 18). Keza, ikramda bulunmamak, yoksulu doyurmaya başkalarını teşvik etmemek, helal-haram demeden miras yemek ve aşırı mal sevgisi eleştirilmiş, dünyanın geçici bir yer olduğu hatırlatılmış ve sahip olunan mali imkânların başkaları ile paylaşılması tavsiye edilmiştir (Fecr, 89/17-20). Yetimin hor görülmesi ve dilencinin azarlanması nehyedilmiştir (Duhâ, 93/9-10).

2.2. Mülkiyetin Meşruluğu ve Sınırlılığı

Beşeri hukuk sistemlerinin nazari planda gayrimeşru kabul ettiği gasp, hırsızlık, dolandırıcılık, rüşvet, faiz gibi vasıtalar İslâm hukukunda kesin ve kayıtsız bir şekilde gayrimeşru ilan edilmiştir (Nisa, 4/ 161; Bakara, 2/275; Bakara, 2/ 188). Dolayısıyla İslâm hukukunda mülkiyetin en temel özelliği meşru olmasıdır. Meşru mülkiyet ise helal olan, diğer bir ifadeyle Kur'ân ve Sünnet'in belirlediği uhrevi/ahlaki/hukuki prensiplere uygun olan mülkiyettir. Bu bağlamda ticâret yaparak mal edinmek helal (Nisa, 4/29); faiz (Nisa, 4/ 161; Cessâs, 2007: I, 563), rüşvet (San'ânî, 2011: III, 65), yalancılık, kandırma, aldatma, soygun gibi yasak yollarla edinmek ise haramdır. Faiz ile ticaret aynı şey değildir (Bakara, 2/275). İdarecilere, hâkimlere rüşvet vererek (Bakara, 2/ 188) hırsızlık ve gasp yoluyla (Maide, 5/ 38) mal edinmek yasaktır. Yetimlerin ve öksüzlerin mallarının haksızca yenilmesi haramdır (Nisa, 4/ 2). Kur'ân'ın yasakladığı yollardan edinilen mülk kazâen gayrimeşru, diyâneten haramdır.

Kur'ân'a göre mâlik malını kullanmada sınırsız yetkilere sahip değildir (Hud, 11/ 87). Mülk sahibi mülkünü israf edemediği gibi, cimrilik de yapamaz (Furkan, 25/67). Malda israf ve cimrilik hukukî değil, uhrevî bir sorumluluktur. Bu

bağlamda mal ile kişi arasındaki ilişkinin sadece hukuku ilgilendiren bir durum olmadığı söylenebilir. Malın kullanımı, edinme ve tüketme şekli, aynı zamanda uhrevi boyutu olan bir konudur. İslâm hukuku, sahiplik, mülkiyet ve ticaret hakkını, toplumun genel refahını engellemediği, bireye ve topluma zarar vermediği sürece kabul eder (Telegani, 1989: 160).

Mal biriktirmek başlı başına bir hedef (Tevbe, 9/ 34); mülk sahibi olmak, toplumda statü sahibi olmanın zorunlu bir şartı değildir (Bakara, 2: 247). Altın ve gümüşü biriktirip Allah yolunda sarf etmeyenleri şiddetli bir azabın beklediği buyurulmaktadır (Tevbe, 9/34-35). Kur'ân'da kişinin malından infak etmesi teşvik edilmiştir (Bakara, 2/274). Kişinin sevdiği şeyleri Allah yolunda harcamadıkça gerçek iyiliğe ulaşamayacağı buyurulmaktadır (Al-i İmrân, 3/92). Böylece toplumda sosyal adaletin sağlanması, kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunun egemen olmasının temini sağlanmak istenmiştir. Bu yönüyle Kur'ân'da servetin sınırsızca dağılımı değil, toplumun genel menfaatini gözetilen bir anlayış çerçevesinde dağılımı (kurumsal dağılım) esas alınmıştır. Bu anlayışın bir sonucu olarak Kur'ân'ın mülkiyetin dağılımında müdahaleci bir yöntemi benimsediği söylenebilir.

Mülkü yaratan Allah olduğu için kendisine dünya nimetleri sunulan insanın eşya ile ilişkisinin niteliği Allah tarafından belirlenmiştir. İnsan ile eşya arasındaki ilişki mutlak ve sınırsız değildir. Bu ilişki geçici ve bir takım değer yargılarıyla kayıtlıdır. Bundan dolayı mal ve servetin çokluğu ile gururlanmak ve mala güvenmek eleştirilmiş ve bu durum ateşe atılma sebebi olarak ifade edilmiştir (Hümeze, 104/1-9). İnsan servet üzerinde mutlak bir mülkiyete sahip değildir. Sahip olunan serveti paylaşma dini bir vecibedir (Beled, 90/5-16).

2. 3. Mülkiyetin Tek Elden Toplanması ve Önlenmesi

İslâm hukukunda malların tek elden toplanmaması, toplumun bütün katmanları arasında dağılması önemli bir iktisadi kaidedir (Çolak, 2003: 32). Kur'ân'da malların sadece zenginler arasında dolaşan bir meta olmaması talep edilmektedir (Haşr, 59/7).

İslâm dini özel mülkiyet anlayışının yerleşik olduğu bir toplumda gelmiş ve bu mülkiyet anlayışının yeni çerçevesini belirlemiştir. Kur'ân'da gerek özel mülkiyet anlayışına gerekse mülkiyetin inhisari özelliğini aşan; bütün insanlığı ilgilendiren evrensel boyutuna işaret edilmiştir. İnsan-kainat ilişkisinde insan daima ön plandadır. Yeryüzündeki her şey insanın menfaati için yaratılmış (Bakara, 22/65) ve insanın hizmetine tahsis edilmiştir (Hacc, 22/65).

Kur'ân'a göre mülkiyetin dağılımının bilimsel ve ahlaki kriteri, adalettir. Adalet, birçok iktisadi düzenlemenin, ticari faaliyetin özünü oluşturmaktadır. Toplumsal düzeni, ekonomik değerleri sarsan faizin yasaklanmasının en önemli nedeni iktisadi hayatta refahın belli kesimlerin elinde toplanmasını engellemektir (Bakara, 2/275-278; Al-i İmrân, 3/139; Rum, 30/39). Faiz yasağıyla, haksız kazancın ve insanın insanı sömürmesinin önüne geçilmiş olur. Dolayısıyla faiz yasağı, mülkiyetin dağılımında sosyal adaletin sağlanmasında önemli bir etkidir.

Kur'ân'daki servet dağılımı ve mülkiyet anlayışı çağdaş iktisat sistemlerinden farklı bazı yönleri sahiptir. İslâm'ın öngördüğü servet dağılımı ve mülkiyetin ölçütü ve mahiyeti ancak kendi iç dinamikleri dikkate alınarak anlaşılabilir. Öncelikle İslâm'daki mülkiyet anlayışı, seküler iktisat teorilerindeki gibi sadece dünyevi bir hakikat olarak anlaşılabilir. Kur'ân ve hadislerde yer alan bazı uygulama ve yasaklamalarda uhrevi müeyyidelere atıfta bulunulması İslâm'daki mülkiyet anlayışının uhrevi bir boyuta sahip olduğunu göstermektedir. İslâm'da yapılmaması talep edilen bir fiil hukuken yasak olduğu gibi, bu fiilin uhrevi boyuttaki hükmü "haram"dır. Söz gelimi ölçü ve tartıda hile yapanlar şiddetli bir

şekilde ikaz edilmişlerdir (Mutaffifin, 1). Buna göre tartıda hile yapmak sadece “yasak” değil, aynı zamanda “haram” vasfına sahip bir fiildir.

2.4. Özel Mülkiyet-Kamu Mülkiyeti Ayrımının Kabul Edilmesi

İslamiyet’ten önce Arap toplumunda kolektif mülkiyet anlayışı hâkimdi. Bunun temel nedeni Arap toplumunun klan, kabile gibi topluluk psikolojinin yaygın olduğu bir yapıya sahip olmasıdır. Bununla birlikte Arap toplumunda kolektif mülkiyetten özel mülkiyete doğru bir geçişin olduğu görülür. Arap kabilelerinde silahlar, hayvanlar, evler ve su kaynakları üzerinde özel mülk sayılan bazı yetkilerin olduğu ifade edilmiştir (Raymond, 1956: 66; Watt, 1961: 3; Milliot, 1953: 491).

İslâm’da özel mülkiyet anlayışı kabul edilmiştir. İnsanlık tarihinde görülen ilk mülkiyet türünün özel mülkiyet olduğunu Kur’ân’dan öğrenmekteyiz. Hz. Âdem’in iki oğlu arasında geçen Allah’a kurban adama kıssası ilk dönemlerden itibaren özel mülkiyetin olduğunu göstermektedir (Maide, 5/27). Hz. Âdem’in çocuklarından birinin ticaret diğerrinin hayvancılıkla uğraştığı kaydedilir (Taberî, 2005: IV, 254). Çünkü aslanan bireylerin mülkiyet hakkına sahip olmasıdır. Diğerr bir tabirle mülkiyet fitridir. Malı sevmek ve ona sahip olmak için çaba göstermek insanın fıtratında vardır (Maide, 5/120; İsrâ, 17/111; Nûr, 24/33).

Kur’ân’da emeğe, çalışmaya ve kazanca işaret eden çeşitli ayetler vardır (Necm, 53/39). Kişinin çabasına işaret eden ayetlerden mülkiyetin iktisap edilmesinde kişinin kendi çabasının önemli olduğu ve kişinin nesnelere temellük edebileceği anlaşılır. Bazı ayetlerde mülkiyet fertlere izafe edilmiştir. “Kendileri için hayvanlar yarattığımızı görmezler mi? Onlara mâlik bulunuyorlar (Yasin, 36/71)”, “anahtarlarına mâlik olduğunuz yerlerden... (Nûr, 24/61)”, gibi ifadelerde mülk lafzen bireye izafe edilmiştir. Bazı ayetlerde ise mülkün insana ait olduğu doğrudan ifade edilmiştir. “mallarını infak ederler... (Bakar, 2/274).”,

“Mallarınızın sermayesi sizindir (Bakar, 2/279; Âl-i İmrân, 3/186).” ayetlerinde mülkiyetin insana ait olduğu, onun tasarrufunda bulunduğu açıkça ifade edilmiştir. Kur’ân’da özel mülkiyetin fitrî bir durum olduğu ve mal sevgisinin insanın yaratılışında bulunduğu belirtilmiş ve bu duygunun kontrol altında tutulup fert ve toplumun menfaatine uygun olacak şekilde kanalize edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Âl-i-İmrân, 3/15; İsrâ, 17/100; Fecr, 89/20; Âdiyât, 100/8).

Birçok ayette malları Allah yolunda harcamanın ve zekât vermenin emredilmesi, terikenin belli yakınlık düzeyindeki aile fertleri arasında paylaşılması ilkesine dayalı ayrıntılı miras hükümleri konması (Nisâ 4/7-8, 11-12, 176), ticarî ilişkilerin düzenlenmesi (Bakara 2/275, 282, 283), haksız yollardan kazanç edinmenin yasaklanması (Bakara 2/188, 279; en-Nisâ 4/10, 29) ve mala karşı işlenen suçların cezalandırılması (Mâide 5/33, 38), yeryüzünde bulunan her şeyin insanın hizmetine sunulması (Bakara, 2/29; Lokman, 31/20; Hûd, 11/61; A’râf, 7/71; İbrahim, 14/32; Câsiye, 45/13) ve yeryüzünde halife (En’âm, 6/165; Yunus, 10/14) ve mirasçı kılınmasının ifade edilmesi (A’râf, 7/10; Enbiya, 21/105) Kur’an’da özel mülkiyet anlayışının esas alındığını gösterir. Keza Hz. Peygamber’in (s.a.s.) başkasının mallarını haksız yere yemeyi yasaklaması (Ahmed b. Hanbel, 2005: V, 72), Veda Hutbesi’nde bu hususu açıkça belirtmesi, malını korurken ölenin şehitlik mertebesine eriştiğini ifade etmesi (Buharî, Mezâlim 33; Müslim, Kasâme 29) özel mülkiyet anlayışını gündeme getirmektedir.

Özel mülkiyet, ilk defa İslam’ın ortaya koyduğu bir hak türü değildir. Yukarıda ifade ettiğimiz üzere İslâm’ın geldiği dönemde özel mülkiyet biliniyordu. İslâm onu kaldırmak yerine, mülkiyeti elde etme yollarını ıslah etmiş ve bu mülkiyet türü yanında bir de kamu mülkiyetini kabul etmiş ve kurumsallaştırmıştır (Demir, 2003: 127).

İslâm dini özel mülkiyetin yanında kamu mülkiyetini kabul etmiş ve buna yönelik prensipler ortaya koymuştur (Demir, 2003: 63). Kur’ân’da ganimet mallarının beşte birinin mülkiyetinin Allah’a ve Resûl’üne izafe edilmesi kamu mülkiyetini gündeme getirir. “*Eğer Allah’a ve hak ile bâtılın ayrıldığı gün, iki ordunun birbiri ile karşılaştığı gün kulumuza indirdiğimize inanmışsanız, bilin ki, ganimet olarak aldığımız herhangi bir şeyin beşte biri Allah’a, Resûlüne, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolcuya aittir. Allah her şeye hakkıyla kadirdir* (Enfâl, 8/41).” mealindeki ayette ganimetlerin beşte biri Allah’a ve Resûl’üne izafe edilmiştir. Bu ayette mülkün Allah’a izafe edilmesi ümmet adınadır. Ganimet mallarında dağıtım dışı tutulan beşte birlik kısım kamuya mal edilmiş olur. Bu mallar Allah’ın emrettiği şekilde hak sahiplerine dağıtılır (Kâsânî, 2010: VII, 124, VIII, 13, 14).

İslam hukukuna göre kendisinden yararlanma çaba ve harcama gerektirmeyen ve tabiatı icabı ferde tahsis edilmesi mümkün olmayan ot, su, ateş, tuz, açıkta olan ve tükenmeyen madenler kamu malıdır. İlgili malların kamu malı olduğu hadislerle sabittir. “*شَرَّ كَأْفٍ فِي ثَلَاثٍ فِي الْكَلَا وَالْمَاءِ وَالنَّارِ* Müslümanlar üç şeyde ortaktır: Ot, su ve ateş (Ahmed b. Hanbel, V, s. 364).” hadisi, zikredilen malların ümmetin ortak malı, diğer bir ifadeyle kamu malı olduğunu gösterir.

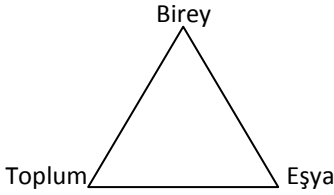
3. MÜLKİYETİN TEMELLENDİRİLMESİNE FİKHİ YAKLAŞIM: ZİMMET (الذمة) TEORİSİ

Mülkiyetin temellendirilmesiyle ilgili birçok teori ortaya atılmıştır. Kimi teoriler mülkiyetin emek boyutuna işaret ederken kimi teoriler ise mülkiyeti sırf menfaat ve işgalle açıklamıştır (Demir, 2003). Bu tartışmalar, mülkiyete konu olan şeylere verilen değerler ve ideolojik görüş farklılıklarından meydana gelmektedir. Bazı düşünürler mülkiyete sadece ferdin yararı açısından bakarken bazıları ise sadece toplum yararı açısından bakmaktadır. Mülkiyete hem ferdin hem de toplumun yararı açısından bakılmaması gerçekçi bir çözümün ortaya

konulmasını engellemektedir. Bireysel yararların toplum, toplum yararlarının birey için feda edildiği bir toplumda hukuk düzeni adil ve gerçekçi olmaz. Bireyin mülkiyet üzerindeki hak ve yararının, toplumun genelini ilgilendiren bir boyutu vardır. Mülkiyet, bireysel ve sosyal yönleri bulunan bir olgudur. Zira bireyden oluşmayan bir toplum, toplumsuz yaşayan bir birey düşünmek gerçekçi değildir (Eren, 2016: 4).

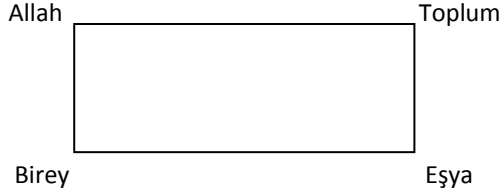
3.1. Mülkiyet Tasavvuru

Beşeri hukuk sistemlerinde mülkiyet, insan-eşya-toplum ilişkisi olarak tasavvur edilmiştir. Meier-Hayoz, mülkiyetle birey (mâlik), toplum ve eşya arasında meydana gelen durumu bir üçgene benzetmiştir. Üçgenin bir köşesini mâlik, bir köşesini toplum, diğer köşesini eşya oluşturmaktadır. Buna göre mülkiyet bir taraftan malikle eşya arasında bir ilişki olurken diğer taraftan toplumla eşya arasında bir ilişki olmaktadır (Eren, 2016: 4).

Birey-eşya ilişkisinde toplumun menfaatinin de gözetilmesini esas alan yukarıdaki anlayışı teknik olarak kabul etmekle birlikte İslâm hukukunda durumun farklı olduğunu belirtmemiz gerekir. Zira İslâm hukuku vahye dayanan ilahi kökenli bir hukuk sistemidir. Bundan dolayı mülkiyet dinin genel hedefleri çerçevesinde değerlendirilmiş; mülkiyetle birey arasındaki ilişki hem dünyevi hem de uhrevi bir bağlamda ele alınmıştır. Beşeri hukuk sistemlerinin aksine İslâm hukukunda mülkiyetin iç ve dış boyutunu belirleyen beşer iradesi değil, Allah'ın iradesidir. Bundan dolayı yukarıda bir üçgen şeklinde tasavvur edilen

mülkiyet teorisinin İslâm hukuku açısından eksik olduğunu, bunun ancak dörtlü bir sistem üzerinde değerlendirilmesinin isabetli olacağını belirtmemiz gerekir.

İslâm hukuku mülkiyeti sadece dünyevi bir olgu olarak ele almamış, mülkün temelde Allah'a ait olduğunu bildirmiştir. İnsanın eşya üzerindeki yetkisi Allah tarafından verilmiştir. Dolayısıyla mülkiyetin yetki ve ödev boyutunu Allah belirlemiştir. Birey mülkiyet üzerinde tasarrufta bulunurken hem toplumun yararını hem de Allah'ın belirlediği ilkeleri gözetmek zorundadır. Mülkiyet geçici ve arzi bir durumdur. Bunun yanı sıra eşyayı mülk edinmek ve eşya üzerinde tasarrufta bulunmak bazı uhrevi sorumluluklar gerektirir. Bazı hallerde geçici bir varlığa sahip mülkiyetten dolayı birey ahirette ebedi bir cezaya çarptırılabilir.

İslâm hukukunda mülkiyet hakkı, can, nesil, akıl, mal ve dinin oluşturduğu öncelikli olarak korunan haklar (zarûrat-ı diniyye) bağlamında ele alınmaktadır. Buna göre şeriat bütün hakların kaynağı ve esasıdır. Haklar Allah'ın bir hükmü olarak insanlara hibe edilmiştir. İrade beyanı ve bazı tasarruflara bağlı olarak kişinin sahip olduğu hakların asıl kaynağı Allah'ın hükmüdür. Çünkü kişinin ortaya koyduğu sebepler zati olarak hakların vücuda gelmesinde etkili değildir. Hakları vücuda getiren, var kılan Allah'ın hükmüdür. Bundan dolayı mülkiyet hakkı insanın tabî bir sıfatı değildir. İnsanın mülk üzerindeki tasarrufu mutlak değildir. İslâm hukukuna göre hakkın kaynağı ne insanın tasarrufu ne de insanın kendi varlığıdır. Aksine hakkın kaynağı dindir. Haklar İslâm dininin belirlediği sınırlarla kayıtlıdır. Bundan dolayı fertlerin mülkiyetle olan ilişkisi dinin ona sağladığı yetkiler ve dinin gayelerine göre şekillenir. Haklar bizatihi hedef

değildir. Hakların insanlara bahşedilmesinin asıl gayesi dinin hedefi olan maslahatların gerçekleşmesidir. Haklar ancak dinin belirlediği zaruri maslahatlara ulaşmak için vazedilmiştir (Dirinî, 2013: 84; Armağan, 2006: 176).

İnsanın yaratılmasının asıl gayesi, kendisine verilen düşünme, hissetme, seçme ve yapma yetisiyle Allah'ın rızası doğrultusunda yaşamaktır. Bununla birlikte insanın yaşamını sürdürmesi için yemek, içmek, giyinmek gibi zarurat derecesine varan ihtiyaçlarını gidermesi gerekir. Bu da ancak zaruretleri giderme ve ihtiyaçları temin etmeyi esas alan "ibaha" nitelikli bir yetkinin kendisine verilmesiyle mümkün olur. Bundan dolayı nakl, iskât, kabz etme, kabz ettirme, izin, rehn, halt (karıştırma), temellük (mülk edinme), ihtisâs (yararlanma ayrıcalığı), itlâf, tedîb gibi bazı tasarruflar meşru kılınmıştır (İzz b. Abdisselâm, trs.: II, 149).

Mülkiyetin bir hak olarak sabit olması için kişiliğin ve kişinin hakka ehil olmasının arka planını oluşturan zimmet, İslâm hukukçuları tarafından bir mülkiyet teorisi olarak ele alınmıştır. İslâm hukukçuları mülkiyeti temellendirmek için zimmet kavramını ontolojik ve epistemolojik boyutuyla ele almışlardır.

"Zimmet" kavramı mülkiyetin temellendirilmesinde oldukça işlevsel bir yapıya sahiptir. İslâm bilginleri bu kavramı ele alarak kişinin haklara ve borçlara sahip olmasının hukuki ve felsefi temelini ortaya koymaya çalışmışlardır.

3.2. Hakların Temeli Olarak "Zimmet"

Zimmet, sözlükte "antlaşma, ahid, eman, teminat" gibi anlamlara gelir (Curcânî, 2017: 176). İstilahî olarak ise zimmet farklı şekillerde tanımlanmıştır. Zimmeti bir vasıf olarak kabul edenler onu "Zimmet bir vasıftır ki kişi onunla lehinde ve aleyhinde olan haklara ehil hale gelir (Curcânî, 2017: 176)." Diye tanımlarken zât olarak kabul edenler; "Zimmet, lehine anlaşma olan bir nefistir (Curcânî, 2017: 176)." diye tanımlamışlardır. Bu ikinci tanıma göre zimmet, insanın zatında

mevcut olan bir vasıftır. İnsan doğduğunda lehinde ve aleyhinde haklara sahip olmasını temin eden bir özelliğe sahip olur. Zimmeti bir zât olarak kabul edenler onu tanımlamak yerine onun bulunduğu yer olan insanı tanımlama yoluna gitmişlerdir (Nevevî, 2013: 343). Çağdaş hukukçular, pozitif hukuktakine benzer şekilde, zimmeti hukuki kişilik olarak değerlendirmişlerdir (Senhûrî, 1998: I, 23-24; Şa'bân, 2007: 269).

Zimmet, fiziksel âlemde var olan insanın hukukî anlamda bir varlık olmasını; bu sayede haklar ve borçlara sahip olmasını ifade eden itibari bir varlıktır/durumdur. İtibari ve hukuki bir özelliğe sahip olan zimmet sayesinde insan hukuka muhatap bir varlık haline gelir (Kaya, ve Hacak, 2013: 425).

Zimmet kişinin hak ve borçlarının zeminini oluşturur. Klasik literatürde zimmet daha çok ferden belirlenmemiş alacak haklarının sabit olduğu manevi bir kab şeklinde ele alınır. Fiziki âlemde ferden belirlenmemiş borçların (deyn) zimmeti işgal ettiği kabul edilir. Bu anlamıyla zimmet dar bir kapsama sahip olup, sadece deynin sabit olduğu bir yer veya kaptır. Fiziki âlemde var olması sebebiyle deynin mukabili olan aynda ise farklı bir durum söz konusudur. Ayn (nesne) ferden belirlendiği için, diğer bir ifadeyle fiziki âlemde müşahhas bir varlığa sahip olduğundan kişinin ayn üzerindeki hakkı ayna taalluk eder. Söz gelimi bir atın üzerindeki hak ata taalluk etmektedir. Dolayısıyla at kimin zilyetliğinde ise atın sahibi de odur. Ayn niteliğindeki mülkiyet hakkında mülkiyetin göstergesi zilyetliktir. Kişi ayn niteliğindeki mülkiyete ilk baştan zimmetle sahip olmakla birlikte bu mülkiyet zimmette değil, doğrudan malın kendisi üzerinde sabit olur. Burada zimmet mülkiyete sahip olma kapasitesini insana sağlar. Sadece insan olması hasebiyle ona doğuştan verilen zimmet olmasaydı insanın herhangi bir nesneye mâlik olması, nesneyi hukuken zilyetliğine alması mümkün olmazdı (Debûsî, 2006: 432; Kaya ve Hacak: 425).

3.3. Mülkiyetin Temellendirilmesinde Zimmetin Rolü

Zimmetin insanın haklara ve yükümlülüklerle sahip olmasının felsefi temelini oluşturduğu görüşü ilk defa Debûsî (ö. 430/1038) tarafından dile getirilmiştir. Debûsî'ye göre insanoğlunun sahip olduğu haklarının temelini zimmet oluşturur. Zimmet olmadan insanın şeriatın yükümlülüklerine muhatap olması, haklara ehil olması mümkün değildir. İnsan zimmetle donatılmış olarak doğar. Bunu bir çocuğun itlaf ettiği malı tazmin etmesinden anlayabiliriz. Gerçekten hayvanların aksine bir çocuk, sebebiyet verdiği zararları tazmin eder. Aynı şekilde insanlara karşı diğer sorumluluklarının gereğini yerine getirir (Debûsî, 2006: 432; Abdulazîz el-Buhârî, 1308: IV, 238).

Debûsî mülkiyet hakkını 'temel bir hak ve hürriyet' diye açıklamıştır. Onun bu teorisi ilk döneme ait bize ulaşan, zimmetin hukuki planda ele alındığını gösteren önemli bir örnektir. Zimmet teorisiyle insanın temel hak ve özgürlüklerini hukuki planda ele almıştır. Debûsî'nin insan hak ve özgürlükleri noktasında bir dönüm noktası sayılabilecek ifadeleri şu şekildedir:

“Zimmet bir sözleşmeden ibarettir. Allah insanı yarattığında emaneti ona yükledi ve onu akıl ve zimmetle donattı. Bu sayede o lehine (haklar) ve aleyhine olanlara (vecibeler) ehil hale geldi. Allah'ın ona bahsettiği ve onun lehine sabit olan hakları, bütün tecavüzlerden korunma (العصمة), hürriyet ve mülk edinme (المالكية) hakkıdır. Onun aleyhine sabit olanlar (vecibeler) ise “emanet” diye isimlendirilen Allah haklarıdır. Bundan dolayı biz kâfirlere dünyada zimmet (eman) verdiğimizde Müslümanların hakları ve vecibeleri onlar için de sabit olur. Hiçbir insan yoktur ki zimmet ve ahd (antlaşma) ile doğmuş olmasın. Bütün insanlar hür, kendi haklarına sahip ve Allah (şeriat) haklarıyla sorumlu olarak doğmuştur. Zimmete binaen insani değerler insanın lehine sabit olur (Debûsî, 2006: 432).

Zimmet insanı diğer canlılardan ayıran, hak sahibi olmaya ve borçlanmaya ehil kılan itibari bir şeydir. Zimmetin ontolojik temelini, Allah ile insan arasında gerçekleşen, “bezm-i elest” diye ifade edilen metafizik bir sözleşme oluşturur (A’râf, 7/172; Debûsî, 2006: 432; Hacak, 2005). Bu sözleşmenin gereği olarak insan, Allah’ın kendisine yüklediği sorumluluğu ve emaneti yüklenmiştir (Ahzâb, 33/72). Bu metafizik sözleşme, hak ve yükümlülüklerin hukuki ve ontolojik temelini oluşturur. Buna göre hak ve borç doğuran her türlü tasarrufun meşruiyeti onun yaratıcı ile yaptığı, kendisine haklara sahip olabilme yetkisi veren bu sözleşmeye dayanır. Allah insanı yarattığında ona emaneti yükledi ve onu akıl ve zimmetle donattı. Akıl ve zimmet sayesinde insan lehine-aleyhine olan haklara ve vebelere ehil hale geldi. İnsanların lehine olanları (hakları) ‘bütün tecavüzlerden masuniyet’, ‘hürriyet’ ve ‘mülk sahibi olabilme yetkisi’ şeklinde sıralanır (Debûsî, 2006: 432). Dolayısıyla mülkiyet hakkı, zimmet sayesinde insanda bilkuve var olan temel insan haklarından biri olarak görülmüştür (Hacak, 2005).

İslâm hukukçuları dini, hukuki ve medeni nazariyelerini genel olarak zimmete dayandırmışlardır (Ülken, 2015: 81). Zimmet, kişiye sahip olma hakkı veren, dinen ve kazaen koruma altına alınan pasif bir yetkidir. Bu yetkiye sahip olması için kişinin sağ olarak doğması yeterlidir. Bu yetki Allah tarafından kişiye verilmiş olduğundan, kazanmak için bireyin aktif nitelikli bir yetki kullanmasına gerek yoktur. Hareket ve tasarruf kudreti olmasa bile her insanda zimmet bilkuve olarak vardır (Sava Paşa, 1955: II, 311). Zimmetin hukuk zeminine yansıyan boyutunu teşkil eden ehliyeti daraltan sebepler, kişinin leh ve aleyhinde Bir kısım mali hak ve sorumlulukların doğmasını engellemez (Mecelle, Md. 980). Bundan dolayı ehliyetsiz veya akıl hastaları, mâtuh, sefih gibi eksik ehliyetli bireyler mirasçı olabilir, kendilerine vasiyet yapılabilir, lehlerine vakif kurulabilir ve kendileri için satın alınan malların mülkiyetini kazanabilirler. Dolayısıyla başka bir ifade ile hakka sahip olmak için gerekli çabayı gösteremeyen ya da yaratılış

itibariyle bu çabadan mahrum olan bireylerin hak sahibi olmasının teminatı zimmettir.

Zimmetin sağ olarak doğmakla başlayıp ölümle sona erdiği, temelini insan olma ve hayatta olma vasfının oluşturduğu, anne karnındaki ceninin sağ olarak doğduktan sonra tam bir zimmete sahip olduğu, bu sayede kişinin haklara ve borçlara sahip olma kapasitesini kazandığı, ceninin zimmete sahip olmadığı genel bir kural olarak kabul edilmekle birlikte, sağ doğması itibara alınarak vakıf, hibe, miras gibi lehine olan bazı mâli nitelikli haklarının güvence altına alındığı ifade edilmiştir (Kaya ve Hacak, 425). Zimmetin insan daha doğmadan oluşmaya başladığı söylenebilir. Fakat doğmadan önceki zimmet zayıf olup pasif bir yetki niteliğindedir. Bu pasif yetki sebebiyle ana rahmine düşen cenin mülkiyet sahibi olabilmektedir. Onun belli bir dereceye kadar mülkiyet sahibi olmaya ehil olduğunu gösteren şey, cenine ait olduğu kabul edilen mülklerle ilgili yapılan hukuki işlemlerdir. Düşürülmesi halinde cenin, sağ olarak doğmuş ve ölmüş, gerçek bir kişilik olarak kabul edilir, önce varis olmasının sonra da miras bırakmasının hükümleri işletilir (Dirik, 2012: 222-223) Onun mülkiyet hakkıyla ilgili aktif yetkileri veli veya vasisi tarafından gerçekleştirilir.

Henüz yeni doğmuş, mülkiyetin iktisabı için gereken emeği sarf etmek, onu işgal ve ihraz etmek gibi fiilleri gerçekleştiremeyen bir bebeğin mülk sahibi olmasını gerektiren şey zimmettir. Çünkü zimmet sahiplenmenin vicdani temelini oluşturan manevi bir sigortadır. İhraz, işgal, emek gibi unsurlar bireyin mülkiyete sahip olduğunun dışsal göstergesi olduğu gibi, zimmet de mülkiyetin içsel göstergesini teşkil etmektedir. Tek başına emek, ihrâz ve işgalin mülkiyeti temellendirmesi mümkün değildir. Zayıf olanın mülkiyet hakkını güçlü olanın tahakkümünden koruyacak olan şey zimmettir. Bu zimmet Allah tarafından insan fitratına yerleştirilmiş ve müeyyidelerle teminat altına alınmıştır.

İslâm hukukçularının ele aldığı zimmet teorisinin, mülkiyeti sadece sahip olmanın bir göstergesi olarak ele almamış olması dikkate değer bir ayrıntıdır. Mülkiyeti temellendiren teorilerin ortak amacı, kişinin bir nesneye sahip olmasının hukuki ve felsefi temelini ortaya koymaktır. Oysa İslâm hukukçularının ortaya koyduğu zimmet teorisi bir taraftan sahip olmanın ahlaki, hukuki ve felsefi temelini ortaya koyarken, diğer taraftan kişinin dışındaki diğer insanların mülkiyet haklarının sabit olması için meşru bir zemin oluşturmuştur. Şöyle ki; İslâm hukukçularının zimmeti hakların ve borçların sabit olduğu manevi bir kap şeklinde görmesi, kişinin kendisi dışındakilerin mülklerinin varlığının meşru zeminini teşkil eder. Başkalarının fiziki âlemde belirlenmeyen alacak haklarının kişinin zimmetinde sabit olması onların gayri maddi mülkiyet hakları için bir güvencedir. Borçlu kişi, hukuken ve dinen zimmetini işgal eden alacak haklarının başkasının mülkü olduğunu ancak fıtratındaki zimmet sayesinde anlayabilir.

İslâm hukukuna göre mülkiyet insan ile eşya arasında şer'î bir alakadır. Bu alaka sebebiyle başkalarını müdahaleden men edecek şekilde eşyalar insana has kılınır. İnsan, zimmetin objektif ölçütü olan ehliyeti hâiz olunca, şeriatın belirlediği sınırlarda ve yine şeriatın imkân verdiği bütün vasıtalarla mallarda tasarrufta bulunabilir (Medkûr, 1996: 483).

SONUÇ

İnsanın kendi varlığı dışındaki nesneyi kullanması, nesneden yararlanması ve nihayetinde nesneyi sahiplenmesi onun en önemli uğraşlarından biri olmuş ve olmaya devam edecektir. İnsan tabiatı ve fıtratı gereği beslenmeye, giyinmeye ve mesken tutmaya vb. ihtiyaç duyar. Bu ve buna benzer temel ihtiyaçlar ise ancak insanın kâinatta mevcut olan nesnelere yararlanması ve onları sahiplenmesiyle temin edilir. Temel ihtiyaçların yanı sıra insanın nesnelere sahiplenmesi ve bu yolla zayıf olan varlığını güvenceye alması onun fıtratının temel niteliklerinden biridir.

İnsanın sosyal yaşamını düzenlemeyi gaye güden hukuk sistemlerinin en önemli gündemini mülkiyet oluşturur. İnsanın insan üzerindeki hâkimiyeti kadar insanın nesne üzerindeki hâkimiyetinin temellendirilmesi hukuk düşüncesinin/felsefesinin ana gündemini oluşturmuştur. Bu bağlamda mülkiyetin temellendirilmesi ile ilgili farklı teoriler ortaya atılmıştır. Mülkiyetin kime ait olması gerektiği konusunda kamu mülkiyeti, özel mülkiyet ve kamu menfaatiyle sınırlandırılmış karma mülkiyet anlayışları ortaya çıkmıştır. Mülkiyet hukukunun temel problemlerinden biri de özel mülkiyet ile kamu mülkiyetini fert ve toplum yararına olacak şekilde düzenlemektir. Bu bağlamda özel mülkiyet anlayışını kabul edenler onu işgal (ilk defa ele geçirme), emek, fayda gibi unsurlarla temellendirmeye çalışmışlardır.

İslâm hukukunun esas aldığı özel mülkiyet, kamu menfaatiyle sınırlandırılmış bir mülkiyet anlayışıdır. Buna göre kişi kamuya, temel ilkelere ve mülkiyetin ahlakiliğine zarar vermemek koşuluyla mülkiyetinden dilediği gibi tasarrufta bulunabilir. Mülkiyet İslâm'a göre bir imtihan vasıtasıdır. Kişinin mülkiyetle imtihan olması onun ontolojik boyutunu oluşturur. Bu anlayışa göre mülkiyet geçicidir. Kişinin sınırsız biriktirme telaşına kapılmaması gerek dünya gerek ahiret mutluluğu için önemli bir ilkedir. Mülkiyetin üzerindeki temel vazifelerden biri onun ihtiyaç sahipleriyle paylaşılması, zekâtının verilmesi ve gereksiz, israfa varan işlemlerle heder edilmemesidir.

İslam hukukunda mülkiyet Allah, birey, toplum ve hukuk bağlamında şekillenmiştir. İslâm hukukçuları da aynı hakka denk gelen "milk" kavramıyla ilgili değerlendirmelerini genelde Allah, birey, toplum ve hukuk unsurlarından oluşan bu anlayış çerçevesinde ortaya koymuşlardır. İslâm hukukçuları mülkiyeti temellendirmek için insanın doğuştan bir zimmete sahip olarak doğduğunu gündeme getirmiş ve insanın mülkiyete sahip olmasını zimmet teorisiyle temellendirmişlerdir. Kişi doğuştan sahip olduğu zimmet sayesinde haklara ve

borçlara ehil hale gelir. Birey tasarrufta bulunabilme yetkinliğine sahip olmasa dahi, mülkiyet sahibi olabilir. Bu bakış açısına göre beşeri hukukta ele alınan işgal, emek, fayda gibi unsurlar mülkiyeti tek başına temellendirememektedir, zira bu unsurlar bir iradenin varlığını gerektirir. Aynı nesne üzerinde iradelerin çatışması kaçınılmazdır. Emek, fayda, işgal, irade gibi mülkiyetle ilgili teoriler mülkiyetin içsel boyutuna dair açık bir izahata sahip değildir.

Beşeri hukuk sistemlerinin aksine İslâm hukukçuları mülkiyetin dışsal göstergeleri olan ihraz, emek, işgal gibi unsurları ele aldığı gibi mülkiyetin ontolojik boyutunu oluşturan zimmeti de ele almışlardır. Zimmet mülkiyete sahip olma kudretinden ve tasarruftan özenle ayrılan bir teoridir. Bu teori sayesinde sahiplenme için gereken işlemleri yerine getiremeyen; mülkiyetin tahakkuku için gereken sözlü ve fiili irade beyanını açıklayamayan küçük çocuğun, delinin ve bazı hallerde ceninin mülk sahibi olması temellendirilebilmektedir.

KAYNAKÇA

Abbâdî, A. D. (1974). *el-Milkiyye fi'ş-Şeriatî'l-İslâmiyye: Tabiatuha ve Vazifetuha* I-III. Amman.

Aktepe, İ. E. (2010). *İslâm Hukuku Çerçevesinde Finansman ve Bankacılık*. İstanbul: Hayat Yayınları.

Armağan, S. (2016). *İslâm Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler*. Ankara: DİB.

Aydın, M. Â. (2015). *Türk Hukuk Tarihi*. İstanbul: Beta Yayınları.

Birsin, M. (2016). *İslâm Eşya ve Borçlar Hukuku*. Malatya.

- Buhârî, Muhammed b. İsmâ'îl. (2001). *Sahîhu'l-Buhârî*. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâî'l-'Arabî.
- Cessâs, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî. (2007). *Ahkâmu'l-Kurân I-III*. Beyrut: Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye.
- Curcânî, Alî b. Muhammed eş-Şerîf el-Hanefî. (2017). *Kitâbu't-Ta'rifât*. Beyrut: Dâru'n-Nefâis.
- Çalış, H. (2001). İslâm Hukukunda Özel Mülkiyete Getirilen Sınırlandırmalar, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Çalış, H. (2012). Eşya Hukuku (İslâm Hukuku El Kitabı içerisinde). Edt. Talip Türcan. Ankara: Grafiker Yay.
- Çolak, A. (2003). İslâm'ın İktisâdî Prensipleri. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 1:29.
- Debûsî, Ebû Zeyd Abdullah (Ubeydullah) b. Muhammed b. Ömer b. İsâ. (2006). *Takvîmu'l-Edille fî Usûli'l-Fıkh*, Beyrut: el-Mektebetu'l-Asriyye.
- Demir, F. (2003). *İslâm Hukunda Mülkiyet Hakkı ve Servet Dağılımı*. Ankara: DİB Yay.
- Derdîr, Ebu'l-Berakât Ahmed b. Muhammed b. Ahmed. (trs.). Şerhu's-Sağîr alâ Akrebi'l-Mesâlik İlâ Mezhebi'l-İmâm Mâlik I-IV. Kahire: Dâru'l-Meârif.
- Dirik, M. (2012). "İslam Hukuku'nda Ceninin Mal Varlığı Hakları." *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, Konya. 20: 211-235.

Dirinî, M. F. (2013). *Nazariyyetü't-Taassuf fî İsti'mali'l-Hak fi'l-Fıkhî'l-İslâm*. Beyrut.

Ebunnasr, Ahmed el-Hüseynî. (1952). *Milkiyye fi'l-İslâm*, Kahire.

el-Hafif, Ali. (1990). *el-Milkiyye fi'ş-Şeriatî'l-İslamiyye*. Beyrut.

Erdoğan, B. (2012). *Roma Eşya Hukuku*. İstanbul: Der Yay.

Ebû Yûsuf, Yakûb b. İbrahim. (1979). *Kitâbu'l-Harâç*. Beyrut: Dâru'l-Marife.

Eren, F. (2016). *Mülkiyet Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.

Gözübüyük, A. Ş. (2009). *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Güriz, A. (1969). *Teorik Açıdan Mülkiyet Sorunu*. Ankara.

Hacak, Hasan. (2005). "İslâm Hukuk Düşüncesinde Özel Mülkiyet Anlayışı." *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İstanbul, 29:2.

İbn Kudâme, Muvaffakuddîn Ebî Muhammed Abdillâh b. Ahmed b. Muhammed. (1997). *el- Muğnî I-XV*. Riyad: Dâru'l Alemu'l-Kutub.

İbn Nüceym, Zeynuddîn. (1993). *Bahrü'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik I-VIII*. Beyrut.

İbn Receb, Zeynuddin Abdirrahman b. Ahmed el-Hanbelî. (trs.). *Tekrîru'l-Kavâid ve Tahrîru'l-Fevâid I-III*, y.y.: Dâru'l-İbn Affân.

İbn Teymiyye, Takuyiddîn Ahmed el-Harrânî. (1422). *Kavâidu'n-Nûrâniyye Fıkhîyye*, Riyad: Dâru İbn-i Cevziyye.

İnan, A. (2003). "Kur'ân'da Mülkiyet." *İslâmî Araştırmalar Dergisi*. 16: 4.

İzz b. Abdisselâm, Ebû Muhammed İzzüddîn Abdülazîz b. Abdisselâm b. Ebî'l-Kâsım es-Sülemî ed-Dımaşkî. (trs.). el-Kavâidu'l-Kübrâ. Dımeşk: Dâru'l-Kalem.

Hatemi, H., Serozan, R. ve Arpacı, A. (1991). *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Kârâfî, Şahabuddîn Ebû'l-Abbas Ahmed b. İdrîs. (1998). el-Furûk I-IV. Beyrut: Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye.

Kâsânî, Alau'd-Dîn Ebî Bekr b. Suû'd el-Hanefî. (2010). *Bedâiyu's-Sanâyi' fî Tertîbî'ş-Şerâi' I-VI*. Beyrut: Dâru'l-İhyâi't-Turâsî'l-Arabî.

Kaya, Eyüp Said ve Hacak, Hasan. (2013). "Zimmet." DİA, İstanbul.

Kuşeyrî, A. (2016). *Tasavvuf İlimine Dair Kuşeyrî Risalesi*. çev., Süleyman Uludağ. İstanbul:Dergâh Yayınları.

Ebu'l ala Mevdudi. (2014). *First Principles of İslamic Economics. (İslam Ekonomisinin Temel İlkeleri)*. trc. Mehmet Emin Asan. İstanbul: Çıra Yay.

Nevevî, Ebu Zekerıyya Muhyiddin b. Şeref. (2013). *Minhâcu't-Talibîn*. Dımeşk: Dâru'l-Feyhâ.

Nevevî, Ebu Zekerıyya Muhyiddin b. Şeref. (trs.) *Kitâbu'l-Mecmû' Şerhu'l-Muhezzeb li'ş-Şîrâzî I-XXIII*. Cidde: Mektebetu'l-İrşâd.

Oğuz, F. (2013). *Mülkiyet Hakları*. Ankara: Roma Yay.

Özdemir, R. (2018). *İslam Hukukunda Mülkiyet Teorisi Ve İktisab*, İstanbul: Hiper Yayın.

- Pierre-Joseph, Prounhon. (2014). *Mülkiyet Nedir?*. Çev., Devrim Çetinkaya. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Râğib el-İsfehânî, Hüseyin b. Muhammed. (1970). *el-Müfredât fî Ğarîbi'l-Kurân*. Kahire.
- San'ânî, Muhammed b. İsmâîl. (2011). *Subulu's-Selâm Şerh-u Buluğî'l-Merâm Min Cem'i Edilleti'l-Ahkâm I-IV*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife.
- Sava Paşa. (1955). *İslâm Hukuku Nazariyatı Hakkında bir Etüd*. İstanbul: Kitapevi.
- Senhûrî, A. A. (t.y.). *Mesâdiru'l-Hak fi'l- Fikhi'l-İslâmî I-VI*. Beyrut.
- Şa'bân, Z. (2007). *İslam Hukuk İlminin Esasları*. Çev., İbrahim Kafi Dönmez. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Telegani, M. (t.y.). *İslâm ve Mülkiyet*. Çev., Ahmet Saidoğlu. İstanbul: Yöneliş Yayınları.
- Umur, Z. (1999). *Roma Hukuku Ders Notları*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ülken, H. Z. (2015). *İslâm Düşüncesi "Türk Düşüncesi Tarihi Araştırmalarına Giriş"*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları.
- Ünsal, A. (2002). *İslam Hukukunda Fayda, Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yaka, Z. (2014). "İslam Hukukunda Zilyelik ve Mülkiyet Arasındaki Farklar." *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1: 2.

Zerka, Mustafa Ahmed. (2012). el-Medhalu'l-Fıkhıyyu'l-Âmm I-II. Dimeşk: Dâru'l-Kal'.

Zerkeşi, Bedruddin Muhammed b.Bahadır. (1982). el-Mensur fil-Kavaid I-III. Kuveyt.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The use of an object outside of its own being, the exploitation of the object and ultimately the objection of the object will continue to be and become one of its most important problems. Due to nature and structure human depends on nutrition, clothing and housing. These and similar basic needs are satisfied only if man enjoys and owns the objects that exist in the universe. Possessing objects and assuring their weakness is one of the essential qualities of human nature. The most important agenda of legal systems which is the purpose of regulating the social life of man is property. The basis of man's dominance of the object as much as the dominance of man constituted the main agenda of the philosophy of law / philosophy. In this context different theories about the basis of ownership have been put forward. On the dominance of property the concept of mixed ownership limited to public ownership, private ownership and public interest has emerged. One of the main problems of property law is to regulate private ownership and public ownership in the interests of the individual and society. In this context, those who accepted the concept of private property tried to base it on elements such as occupation, labor and utility.

Discussion

The first fundamental problem with property, which is one of the basic concepts of the law, is that the property is based on a legal ground. Different theories have been put forth about how property first appeared and the reasons for which the first human communities own the objects. Property theories that try to base ownership, generally explain the occupation with elements such as occupation, labor, benefit. Property has historically been the focus of legal systems, religions, ideologies, social and cultural institutions. Islamic law covering all spheres of human life has also established some general principles

concerning the relation of man to an object and the nature of the proprietor constant on the object. Islamic lawyers have expressed opinions on the foundation, variety, acquisition and loss of property since the early periods on the basis of the general principles of the Qur'an and Sunnah, which is the fundamental source of Islamic law. Islamic lawyers have tried to base their property by zimmeh theory in general. Because of the general structure of the classical literature Islamic lawyers have expressed general opinion on ownership in the context of issues related to debts and property law. However, it can be seen that some Islamic lawyers have systematically dealt with the nature and classification of ownership. Recent studies have been made taking into account

the classification of human legal systems. In this work, which deals with the foundation of property according to Islamic law, first of all will be given property theories. Then in a period that can be considered very early it will be mentioned how Islamic lawyers explain ownership in the way of zimmeh theory.

Conculusion

Private property on which Islamic law is based is an ownership concept limited to public interest. According to this, the person can be found from his property as he wishes provided that it does not harm the morality of the public, basic principles and property. Property is a means of examination according to Islam. The fact that a person is tested with ownership constitutes his ontological dimension. According to this understanding, property is temporary. It is an important principle that a person should not be caught up in unrestrained accumulation. One of the basic duties on the property is that it is shared with the needy, and not wasted.

Propriety in Islamic law is shaped by the context of Creator, individual, society and law. Islamic lawyers have generally put their evaluations related to the concept of "milk" which corresponds to the same right within this understanding. Islamic lawyers have brought to the agenda that human beings have been born with zimmah (inherent possession) in order to base their property. They explained having a property with the theory of zimmah. According to this theory, the person becomes entitled to rights and debts owing to the zimmah. A person can be a proprietor even if he does not have the ability to be found in the savings. Elements such as occupation, labor, and benefit, which are dealt with in humanitarian law, can not explain property alone. Because these elements require the presence of a will. The conflict of the wills on the same object is inevitable. Theories about ownership do not have a clear explanation of the internal dimension of ownership.